

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов
20 14 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історична географія України

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Інститут суспільства

2014–2015 навчальний рік

УДК ---

ББК ---

Історична географія України. Робоча навчальна програма. – К.:
Видавництво «Університет» КУ імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.

Укладач:

- Гольцов А.Г., кандидат географічних наук, доцент кафедри історії України

Рецензенти:

- Бернадський Б.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Міжрегіональної Академії управління персоналом
- Іванюк О.Л., доцент кафедри історії України КУ імені Бориса Грінченка

УДК ---

ББК ---

© Гольцов А.Г., 2014 р.
© КУ імені Бориса Грінченка,
2014 р.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	5
II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ	7
III. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	8
IV. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»	9
V. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»	17
VI. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	17
VII. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	18
VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	23
IX. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	28

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Історична географія України» (далі – Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою історії України Інституту суспільства.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київському університеті імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Історична географія України» є складовою частиною циклу дисциплін професійно-практичної підготовки навчального плану.

Зв'язок з іншими дисциплінами: важливою умовою вивчення дисципліни «Історична географія України» є наявність знань з курсів «Археологія України», «Допоміжні історичні дисципліни», «Етнологія». «Історична географія України» тісно пов'язана з такими дисциплінами, як «Етнографія України», «Давня історія України», «Середньовічна історія України». Дисципліна забезпечує базові теоретичні знання та практичні вміння і навички з історичної географії України. Вивчення даної дисципліни важливе для гуманітарної освіти, особливо зі спеціальності «Історія». Знання з історичної географії України мають сприяти формуванню системності в знаннях студентів з історії України та сусідніх країн, усвідомленню закономірностей розвитку історії людства.

Мета вивчення дисципліни «Історична географія України» – сформуванню базові наукові знання щодо геопросторового розвитку України, виникнення і трансформації територіальної організації суспільства країни протягом її історичного минулого.

Основними **завданнями** є вивчення:

- загальних наукових засад історичної географії України;
- змін природного середовища України протягом її історичного розвитку;
- історичної політичної географії України, зокрема формування і розвитку державної території, окремих адміністративно-територіальних одиниць тощо;

- історичної географії населення України, розвитку демографічної ситуації, систем розселення, міграцій населення, його етнічного і релігійного складу тощо;
- розвитку територіальної організації суспільства, його станів, їх трансформації тощо;
- історичної економічної географії, розвитку сільського господарства, промисловості, транспорту, торгівлі на теренах країни протягом її історичного розвитку;

Знання. Опанувавши курс «Історична географія України», студенти мають знати:

- основні теоретичні положення історичної географії України;
- джерела історико-географічних знань;
- географічні чинники історичного розвитку України;
- процеси розвитку природи, населення, господарства та суспільно-політичного життя України в різні періоди її історичного минулого;
- причинно-наслідкові зв'язки між різноманітними явищами і процесами, що відбувалися протягом історичного розвитку України;
- головні закономірності формування і розвитку територіальної організації суспільства України;
- історичний розвиток основних фізико-, економіко- та політико-географічних об'єктів на теренах України;

Навчальні результати / досягнення: студенти набувають умінь та навичок:

- виявляти географічні передумови розвитку суспільства;
- аналізувати трансформації природних умов України, вплив природних умов і ресурсів на формування і розвиток українського суспільства;
- характеризувати історичні умови розвитку населення України;
- аналізувати розвиток української економіки, її територіальну організацію в минулі історичні епохи;
- характеризувати історичні етапи формування території України, трансформації кордонів держави та меж адміністративно-територіальних одиниць;
- працювати з географічними картами, атласами та іншими джерелами історико-географічної інформації.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., із них:

- лекції – 16 год.;
- семінарські заняття – 12 год.;
- індивідуальна робота – 4 год.;
- самостійна робота – 36 год.;
- модульний контроль – 4 год.;

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: *Історична географія України*

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: <i>3 кредиту</i>	Шифр і назва галузей знань: <i>0203 Гуманітарні науки</i>	Частина програми (нормативна, вибір закладу, вибір студента): <i>нормативна</i>
Кількість змістовних модулів: <i>3 модулі</i>	Шифр та назва спеціальності: <i>«Історія».</i>	Рік підготовки: II Семестр: I
Загальний обсяг дисципліни: <i>108 години</i>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>«Бакалавр»</i>	Аудиторні заняття: <i>36 год.</i> З них: Лекції: <i>16 год.</i> Семінарські заняття: <i>12 год.</i> Індивідуальна робота: <i>4 год.</i> Самостійна робота: <i>36 год.</i>
Кількість тижневих годин: <i>2 години</i>		Модульний контроль: <i>4 год.</i> Вид контролю: <i>екзамен</i>

ІІІ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

- ✓ лекції (Л);
- ✓ семінарські заняття (СЗ);
- ✓ практичні заняття (ПЗ);
- ✓ індивідуальна робота (ІР);
- ✓ самостійна робота (СР);
- ✓ підсумковий контроль (ПК);
- ✓ аудиторні заняття (А);
- ✓ разом (Р).

	Назви розділів	Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	ПК	СК
Змістовий модуль І. ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ З ДАВНІХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ ХVІІ СТ.										
1	Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів	10	4	2	2			6		
2	Тема 2. Історична географія України часів Русі	11	5	2	2		1	6		
3	Тема 3. Історична географія України ХІV–ХVІІ ст.	15	9	4	2		1	6	2	
	Разом	36	18	8	6		2	18	2	
Змістовий модуль ІІ ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ ХVІІІ–ХХ СТ.										
4	Тема 4. Історична географія України ХVІІІ ст.	11	5	2	2		1	6		
5	Тема 5. Історична географія України ХІХ – початку ХХ ст.	11	5	2	2		1	6		
6	Тема 6. Історична географія України часів СРСР	14	8	4	2			6	2	
	Разом	72	18	8	6		2	18	2	36
	Разом за навчальним планом	108	36	16	12		4	36	4	36

IV. Програма дисципліни «Історична географія України»

Змістовий модуль I. Історична географія України з давніх часів до кінця XVII ст.

Теми лекцій

Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів

Тематичний план:

1. Історична географія як наукова дисципліна: об'єкт, предмет, основні методи
2. Історико-географічні джерела
3. Географія природних умов та ресурсів України в історичному аспекті
4. Географія України прадавніх часів
5. Україна у скіфсько-сарматську добу
6. Географія античної колонізації Причорномор'я. Велике переселення народів
7. Географія давнього слов'янського розселення

Основні поняття теми: історична географія, джерела історичної географії, історичні карти та атласи, трипільська культура, кіммерійці, скіфи, сармати, пшеворська культура, зарубинецька культура, черняхівська культура, антична колонізація, гуни, готи, анти, венеци, склавини, древліани, поляни, сіверяни, дуліби, дреговичі, улчі, тиверці, білі хорвати.

Тема 2. Історична географія України часів Русі

Тематичний план:

1. Виникнення і територіальне розширення Київської держави
2. Політико-територіальний поділ Русі
3. Географія населення України часів Русі
4. Розміщення продуктивних сил на теренах України часів Русі

Основні поняття теми: Київська держава, Русь, «норманська версія», варяги, хазари, феодалізм, феодальна роздрібненість, князівства – Чернігівське, Переяславське, Київське, Галицько-Волинське, печеніги, половці, берендеї, бродники, монголо-татари, урбанізація, «бурштиновий шлях», «залізний шлях», «соляний шлях».

Тема 3. Історична географія України XIV–XVII ст.

Тематичний план:

1. Політико-географічний розвиток українських земель країни в XIV–XVI ст.
2. Політико-географічний розвиток України в XVII ст.
3. Населення України: розселення, демографічна ситуація, урбанізація

4. Економічна географія України в XIV–XVII ст.

- сільське господарство
- ремісництво;
- торгівля

Основні поняття теми: Велике князівство Литовське, королівство Польща, Кримське ханство, Люблінська унія, Річ Посполита, Запорізька Січ, Гетьманщина, Слобожанщина, воєводство, «королівщина», староство, фільварк, полк, сотня, містечко, замок, кріпацтво, «татарський шлях», «молдавський шлях», торг, ярмарок, чумацтво.

Плани семінарських занять

Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів

Питання для обговорення:

1. Історична географія як наукова : об'єкт, предмет, основні методи
2. Історична географія природних умов і ресурсів України
3. Географія України прадавніх часів
4. Україна у скіфсько-сарматську добу
5. Географія античної колонізації Причорномор'я. Велике переселення народів
6. Географія давнього слов'янського розселення

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Винокур І.С., Трубчанінов С.В. Давня і середньовічна історія України: Навч. посіб. – К.: Глобус, 1996. – 224 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Залізник Л.Л. Первісна історія України. – К.: Вища шк., 1999. – 263 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одісей», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Трубчанінов С.В. Історична географія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. – 192 с.

Додаткова

9. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.

10. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпіловський Р.В. Походження слов'ян. – К.: Наук. думка, 1991. – 144 с.
11. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
12. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. – К.: Наук. думка, 1992-1994.
13. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. – Л., 1989. – 503 с.
14. Жекулин В.С. Историческая география. Предмет и методы. – Л.: Наука, 1982. – 155 с.
15. Історична географія: початок ХХІ ст. / Зб. наук. праць. – Вінниця: ПП «Теза». 2007. – 292 с.
16. Кржицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
17. Максаковский В.Г. Историческая география мира: Учеб. пос. – М.: Экопрос, 1997. – 587 с.
18. Маринич О.Л. Фізична географія Української РСР. Навч. посіб. – К.: Вища шк., 1982. – 207 с.
19. Яцунский В.К. Историческая география: история ее возникновения и развития в XIV – XVIII вв. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1955. – 331 с.

Тема 2. Історична географія України часів Русі

Питання для обговорення:

1. Виникнення і територіальне розширення Київської держави
2. Політико-територіальний поділ Русі
3. Географія населення України часів Русі
4. Розміщення продуктивних сил на теренах України часів Русі

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Винокур І.С., Трубочанінов С.В. Давня і середньовічна історія України: Навч. посіб. – К.: Глобус, 1996. – 224 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Трубочанінов С.В. Історична географія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. – 192 с.

Додаткова

9. Войнович Л. Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів в XII-XVI ст.: Історико-генеалогічне дослідження. – Львів, 1996. – 256 с.
10. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. – К.: Наук. думка, 1992-1994.
11. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
12. Кржицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
13. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
14. Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII – XIII вв. – М.: Наука, 1982. – 560 с.
15. Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
16. Федока С.Д. Землі і міста України-Русі: Нарис історичної географії. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2002. – 136 с.
17. Яковенко Н. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Тема 3. Історична географія України XIV–XVII ст.

Питання для обговорення:

1. Державна приналежність території України в XIV–XVI ст.
2. Політико-географічний розвиток українських земель в XVII ст.
3. Географія населення
4. Розміщення продуктивних сил
 - сільське господарство
 - ремісництво;
 - торгівля

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Винокур І.С., Трубчанінов С.В. Давня і середньовічна історія України: Навч. посіб. – К.: Глобус, 1996. – 224 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)

5. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Перевозчиков В.І., Тимчик О.А. Вивчення економічних питань у курсі історії України. – Х.: Основи; Тріада+, 2007. – 128 с. (у бібліотеці КМПУ)
9. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)
10. Трубочанінов С.В. Історична географія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2005. – 192 с.

Додаткова

11. Войнович Л. Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів в XII-XVI ст.: Історико-генеалогічне дослідження. – Львів, 1996. – 256 с.
12. Голобуцький В.О. Запорізьке козацтво. – К.: Вища шк., 1994. – 539 с.
13. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. – К.: Наук. думка, 1992-1994.
14. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право. – К.: Основи, 1996. – 223 с.
15. Гуржій О.І., Чухліб Т.Р. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с.
16. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
17. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с.
18. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
19. Смолій В.А., Степанков В.С., Українська національна революція (1648-1676 рр.) . – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.
20. Яковенко Н. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
21. Шабульдо Ф.М. Землі Юго-Западної Русі в составе Великого Княжества Литовского. – К.: Наук. думка, 1987 – 183 с.

Змістовий модуль II.

Історична географія України XVIII-XIX ст.

Тема 4. Історична географія України XVIII ст.

Тематичний план:

1. Політико-географічний розвиток українських земель у XVIII ст.
2. Адміністративно-територіальний устрій території України

3. Географія населення та соціальна географія
4. Розміщення продуктивних сил на теренах України
 - сільське господарство
 - ремісництво;
 - торгівля

Основні поняття теми: Новосербія, Слов'яно-Сербія, Новоросія, Таврія, розділи Речі Посполитої, Малоросійська колегія, намісництво, губернія, повіт, волость, «межа осілості», зимівник, бурдюг, паланка, гайдамацтво, кріпацтво, мануфактура.

Тема 5. Історична географія України XIX – початку XX ст.

Тематичний план:

1. Територія України в XIX – на початку XX ст.
2. Адміністративно-територіальний устрій українських земель
3. Географія населення. Розвиток урбанізації
4. Розміщення продуктивних сил України
 - сільське господарство
 - ремісництво;
 - торгівля;
 - сфера послуг

Основні поняття теми: Наполеонівські війни, військові поселення, селянська Кримська війна, реформа 1861 р., Австро-Угорська імперія, революція 1905-1907 рр., капіталізм, «порто-франко», нафтова промисловість, вугільна промисловість, чорна металургія, цукрова промисловість, суднобудування, Столипінська аграрна реформа, банківська сфера, біржа, вища та середня освіта, університет.

Тема 6. Історична географія України часів СРСР

1. Державна територія України в 1918-1920 рр.
2. Формування і територіальний розвиток УРСР
3. Адміністративно-територіальний поділ УРСР
4. Географія населення
5. Розміщення продуктивних сил на теренах УРСР

Основні поняття теми: УНР, ЗУНР, Брест-Литовський мир, злука, Донецько-Криворізька республіка, «лінія Керзона», УРСР, Карпатська Русь, Друга світова війна, область, адміністративний район, міська агломерація, індустріалізація, колективізація, Голодомор, економічне районування, економічний район, територіально-виробничий комплекс, військово-промисловий комплекс, сільськогосподарська зона.

Плани семінарських занять

Тема 4. Історична географія України XVIII ст.

Питання для обговорення:

1. Політико-географічний розвиток українських земель у XVIII ст.
2. Адміністративно-територіальний устрій території України
3. Географія населення та соціальна географія
4. Розміщення продуктивних сил на теренах України
 - сільське господарство
 - промисловість і ремісництво;
 - торгівля

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Пасічник М.С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 735 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Перевозчиков В.І., Тимчик О.А. Вивчення економічних питань у курсі історії України. – Х.: Основи; Тріада+, 2007. – 128 с. (у бібліотеці КМПУ)
9. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)
10. Трубчанінов С.В. Історична географія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2005. – 192 с.

Додаткова

11. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х.: Основа, 1990. – 225 с.
12. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. – К.: Наук. думка, 1992-1994.
13. Голобуцький В.О. Запорізьке козацтво. – К.: Вища шк., 1994. – 539 с.
14. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право. – К.: Основи, 1996. – 223 с.
15. Гуржій О.І., Чухліб Т.Р. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с.
16. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
17. Тимочко Н.О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.

18. Трубчанінов С.В. Винокур І.С. Історія Поділля та Південно-Східної Волині. – Кн.1. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 110 с.
19. Трубчанінов С.В. Історія Поділля та Південно-Східної Волині. – Кн.2. – Кам'янець-Подільський, 1994. – 80 с.
20. Яковенко Н. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Тема 5. Історична географія України XIX – початку XX ст.

Питання для обговорення:

1. Територія України в XIX – на початку XX ст.
2. Адміністративно-територіальний устрій українських земель
3. Географія населення. Розвиток урбанізації
4. Розміщення продуктивних сил України
 - сільське господарство
 - промисловість;
 - торгівля;
 - сфера послуг

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Заставний Ф.Д. Географія України. У 2-х кн.: Навч. посіб. – К.; Львів: Світ, 1993. – 142 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Пасічник М.С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 735 с. (у бібліотеці КМПУ)
9. Перевозчиков В.І., Тимчик О.А. Вивчення економічних питань у курсі історії України. – Х.: Основи; Тріада+, 2007. – 128 с. (у бібліотеці КМПУ)
10. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)

Додатков література

11. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х.: Основа, 1990. – 225 с.

12. Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основа, 1994. – 168 с.
13. Географічна енциклопедія України: У 3 т. – К.: Вид-во УРЕ, 1989–1994.
14. Дністрянський М.С. Кордони України. – Львів: Світ, 1992. – 143 с.
15. Заставний Ф.Д. Населення України. Національно-територіальні питання. – Львів: Світ, 1993. – 142 с.
16. Заставний Ф.Д. Українська діаспора. Розселення українців в зарубіжних країнах. – Львів: Світ, 1991. – 120 с.
17. Кудряченко А.І. Політична історія України ХХ ст.: Підручник. – К.: МАУП, 2006. – 696 с.
18. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
19. Тимочко Н.О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
20. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнологічної історії. – К.: Наук. думка, 1990. – 558 с.

Тема 6. Історична географія України часів СРСР

Питання для обговорення:

1. Державна територія України в 1918-1920 рр.
2. Формування і територіальний розвиток УРСР
3. Географія населення УРСР
4. Розміщення продуктивних сил УРСР
 - сільське господарство
 - промисловість;
 - транспорт;
 - сфера послуг

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Заставний Ф.Д. Географія України. У 2-х кн.: Навч. посіб. – К.; Львів: Світ, 1993. – 142 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)

8. Пасічник М.С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 735 с. (у бібліотеці КМПУ)
9. Перевозчиков В.І., Тимчик О.А. Вивчення економічних питань у курсі історії України. – Х.: Основи; Тріада+, 2007. – 128 с. (у бібліотеці КМПУ)
10. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)

11. Додатков література

12. Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основа, 1994. – 168 с.
13. Географічна енциклопедія України: У 3 т. – К.: Вид-во УРЕ, 1989–1994.
14. Дністрянський М.С. Кордони України. – Львів: Світ, 1992. – 143 с.
15. Заставний Ф.Д. Населення України. Національно-територіальні питання. – Львів: Світ, 1993. – 142 с.
16. Заставний Ф.Д. Українська діаспора. Розселення українців в зарубіжних країнах. – Львів: Світ, 1991. – 120 с.
17. Кудряченко А.І. Політична історія України ХХ ст.: Підручник. – К.: МАУП, 2006. – 696 с.
18. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
19. Тимочко Н.О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
20. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнологічної історії. – К.: Наук. думка, 1990. – 558 с.

V. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»

Разом: 108 год. З них: лекції (16 год.), семінарські заняття (12 год.), індивідуальна робота (4 год.), самостійна робота (36 год.), модульний контроль (4 год.)

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів	Тема 2. Історична географія України часів Русі (1 бал)	Тема 3. Історична географія України XIV–XVII ст. (1 бал)	Тема 4. Історична географія України XIV–XVII ст. (1 бал)	Тема 5. Історична географія України XVIII ст. (1 бал)	Тема 6. Історична географія України XIX – початку XX ст. (1 бал) Тема 7. Історична географія України часів СРСР (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів	Тема 2. Історична географія України часів Русі	Тема 3. Історична географія України XIV–XVII ст. (1 бал)	Тема 4. Історична географія України XVIII ст.	Тема 5. Історична географія України XIX – початку XX ст. (1 бал)	Тема 6. Історична географія України часів СРСР (1 бал)
СР (бали)	18			18		
ІндЗ (бали)	30					

Реферати (бали)	15	15
Поточний контроль (вид, бали)	Відповідь на семінарському занятті - 10	
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота - 25	Модульна контрольна робота - 25
Підсумковий контроль (вид, бали)	Екзамен - 40	

Шкала оцінювання

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90-100 балів	відмінно
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82-89 балів	добре
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75-81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69-74 балів	задовільно
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60-68 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35-59 балів	Незадовільно
F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1-34 балів	

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю
1	Відвідування лекцій	1
2	Відвідування практичних (семінарських занять)	1
3	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5
4	Робота на практичному (семінарському) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії та інше)	Всього 10, в тому числі з видами
5	ІНДЗ	30
6	Опрацювання фахових видань (в тому числі першоджерел)	10
7	Написання реферату	15
8	Виконання модульної контрольної роботи	75

VI. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ З ДАВНІХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVII СТ.			
Тема 1. Історична географія України як наукова дисципліна. Історична географія України давніх часів 6 год.	1. Роль допоміжних історичних дисциплін для розвитку історичної географії 2. Трипільська культура: географічні аспекти розвитку 3. Розселення антів і склавинів у Східній Європі	5	2
Тема 2. Історична географія України часів Русі 6 год.	1. Тмутараканське князівство: історико-географічний огляд 2. Галицько-Волинська земля: історико-географічний огляд	5	3
Тема 3. Історична географія України XIV–XVII ст. 6 год.	1. Географічний розвиток Києва в XIV–XVII ст. 2. Географічні аспекти формування і розвитку Слобожанщини 3. Географія Кримського ханства	5	4
Разом: 18 год.		15	
Змістовий модуль II ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ XVIII–XX СТ.			
Тема 4. Історична географія України XVIII ст. 6 год.	1. Географічні аспекти російсько-турецьких війн XVIII ст. 2. Шляхи міграцій українського козацтва	5	5
Тема 5. Історична географія України XIX – початку XX ст. 6 год.	1. Формування господарства Причорноморського району 2. Географія населення Галичини	5	6
Тема 6. Історична географія України часів СРСР 6 год.	1. Історична географія чорної металургії в Україні 2. Внутрішні міграції населення України в XX ст.	5	6
Разом: 18 год.		15	
Разом: 36 год.	Разом: 30 балів		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Мета ІНДЗ: засвоєння студентами основного матеріалу дисципліни та опанування форм самостійної науково-дослідної роботи.

Зміст ІНДЗ: відображає зміст тем дисципліни.

Види ІНДЗ та система їх оцінювання:

- тематичний реферат(30 балів);
- мультимедійний проект (30 балів);
- реферування літератури (30 балів)
- формування джерельної бази та бібліографії з проблематики історичної географії України (30 балів).

1. Формою самостійної роботи студентів є підготовка **тематичного реферату** (теми вказані нижче) на відповідну тему з курсу «Історична географія України». Обсяг реферату має бути в межах 15–17 сторінок машинописного тексту на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4 (крім списку літератури та додатків).

Усі розділи й підрозділи реферату мають бути виділені заголовками та в разі потреби підзаголовками й відображені в плані.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: лівий – 25 мм; правий – 10 мм; верхній – 20 мм; нижній – 25 мм. У машинописному варіанті тексту на сторінці розміщується не більше 28–30 рядків по 57–60 знаків у кожному з них.

Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому цифра 1 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 2 і далі за порядком.

Розділи нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи – цифрою розділу і підрозділу через крапку (наприклад, 2.1).

Укладаючи список використаної літератури слід додержуватись вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу належить розташувати в алфавітному порядку авторів (назв) творів. Бібліографічні записи у «Списку...» повинні мати порядкову нумерацію. Посилання на літературу робляться в тексті з позначенням їх порядкового номера в списку й сторінок через кому. Наприклад, [5, 234].

2. **Мультимедійний проект** – вид ІНДЗ, який передбачає володіння студентами мультимедійними технологіями. Проект повинен бути зроблений за допомогою відповідного програмного забезпечення. У ньому повинен міститися текст, що розкриває тему та зображення, що її ілюструють.

Студент повинен презентувати свій проект на занятті. Для контролю надається роздрукована та електронна копії.

1. **Реферування літератури** відображає зміст 2-3 статей з визначеної теми (теми вказані нижче). Студент повинен порівняти зміст статей, визначивши різні та спільні підходи авторів у розкритті проблем історичної географії України. Обсяг реферування літератури має бути в межах 2-4 сторінки комп'ютерного набору на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4 (без списку літератури та додатків). До реферованої літератури додаються ксерокопії реферованих статей.

2. **Формування джерельної бази та бібліографії** з проблематики історичної географії України передбачає укладання переліку досліджень (монографій, публікацій джерел, статей, рецензій), публікацій в ЗМІ та інтернет-публікацій із значних за хронологічним охопленням та проблематикою розділів історії української дипломатії, що відповідають змістовим модулям курсу. Його обсяг має становити 9-10 сторінок комп'ютерного набору на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4; база даних має бути сформована відповідно до вимог держстандарту (див. вище, п.1). Подається в електронному й роздрукованому вигляді.

Орієнтовна структура ІНДЗ:

- титульний аркуш;
- план реферату (зміст роботи із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану викладений у рефераті);
- основна частина;
- список використаних джерел і літератури.

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ п/п	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Повнота розкриття теми	15
2.	Логічність викладу матеріалу (для п. 5, 6 логічність групування позицій)	5
3.	Оформлення, що відповідає вимогам	5
4.	Обсяг, що відповідає вимогам	5
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25 – 30	Відмінно
Достатній	20 – 24	Добре
Середній	14 – 19	Задовільно
Низький	0 – 13	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Історична географія України».

**Орієнтовна тематика реферативних досліджень
та мультимедійних проєктів**

з навчальної дисципліни «Історична географія України»:

1. Географія трипільської культури
2. Географія зарубинецької культури
3. Географія черняхівської культури
4. Географія Великої Скифії
5. Географія античних колоній Причорномор'я
6. Історико-географічні аспекти розвитку Чернігівського князівства
7. Історико-географічні аспекти розвитку Переяславського князівства
8. Історико-географічні аспекти розвитку Новгород-Сіверського князівства
9. Галицько-Волинська земля в X-XII ст.: географічні аспекти розвитку
10. Галицько-Волинська земля в XIII-XIV ст.: географічні аспекти розвитку
11. Історико-географічні аспекти розвитку Київського князівства
12. Географія українських міст часів Русі
13. Географія ремісництва на українських землях в X-XII ст.
14. Князівство Феодоро: історико-географічний нарис
15. Генуезькі колонії в Криму: історико-географічний нарис
16. Кримське ханство: історико-географічний нарис
17. Політична географія України в XIV-XV ст.
18. Демографічна ситуація на землях України у XV-XVI ст.
19. Історико-географічні аспекти розвитку українських земель в XVI ст.
20. Географія українських міст у XVI-XVII ст.
21. Географія ремісництва в Західній Україні в XIV-XVI ст.
22. Політична географія України часів Б.Хмельницького
23. Демографічна ситуація на землях України у XVII ст.
24. Політична географія України часів «руїни»
25. Міграції запорізьких козаків у XVIII ст.
26. Географія вищих навчальних закладів на теренах України в XIX ст.
27. Географічні аспекти утворення і розвитку української діаспори в країнах Західної Європи
28. Історична географія української діаспори в країнах Латинської Америки
29. Історична географія української діаспори в США
30. Історична географія української діаспори в Канаді
31. Історична географія української діаспори в Російській Федерації
32. Етнографічні землі України: історія і розвиток
33. Політико-географічні аспекти Першої світової війни на теренах України
34. УНР: політико-географічні аспекти розвитку
35. Держава гетьмана П. Скоропадського: політико-географічні аспекти розвитку

36. Донецько-Криворізька республіка: політико-географічні аспекти розвитку
37. Демографічна ситуація на теренах Галичини в XIX – на початку XX ст.
38. Демографічна ситуація на землях Західної України в період між двома світовими війнами
39. Географічні аспекти індустріалізації в Україні в 30-х рр. XX ст.
40. Географія паливно-енергетичного комплексу УРСР
41. Географія чорної та кольорової металургії УРСР
42. Географія машинобудування УРСР
43. Географія хімічної промисловості УРСР
44. Географія лісопромислового комплексу УРСР
45. Географія легкої та харчової промисловості УРСР
46. Географія рослинництва в УРСР
47. Географія тваринництва в УРСР
48. Географія залізничного та автомобільного транспорту УРСР
49. Географія водного транспорту УРСР
50. Екологічні проблеми України в радянську епоху

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут лідерства та соціальних наук**

РЕФЕРАТ

з курсу «Історична географія України»

**на тему:
«Географія населення України в XVII ст.»**

Виконав(ла) студент(ка) 2 курсу _____

(прізвище, ініціали)

Прийняв викладач _____

Київ – 2011

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

*Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю*

<i>№ п/п</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Максимальна Кількість балів за одиницю</i>	<i>Тема 1</i>	<i>Тема 2</i>	<i>Тема 3</i>	<i>Разом за I модуль</i>	<i>Тема 4</i>	<i>Тема 5</i>	<i>Тема 6</i>	<i>Разом за II модуль</i>	<i>Всього</i>
1.	Відвідування лекцій	1	1	1	2	4	1	1	2	4	8
2.	Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	3	1	1	1	3	6
3.	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	5	5	5	15	5	5	5	15	30
4.	Робота на семінарському занятті	10	10	10	10	30	10	10	10	30	60
5.	ІНДЗ	30									30
6.	Написання реферату	15				15				15	30
7.	Написання модульної контрольної роботи	25				25				25	50
8.	Підсумок (максимальний)		17	17	18	92	17	17	18	92	214
Коефіцієнт: 60:214=0,28											

Питання для екзамену з дисципліни «Історична географія України»

1. Поняття про історичну географію
2. Об'єкт, предмет і методи історичної географії
3. Структура історичної географії, зв'язки з іншими науками
4. Джерела історичної географії
5. Тектонічна будова та рельєф України; вплив на життєдіяльність населення
6. Мінерально-сировинні ресурси України; вплив на життєдіяльність населення
7. Кліматичні умови України, їх зміни в історичному минулому
8. Внутрішні води України; вплив на життєдіяльність населення
9. Україна у скіфсько-сарматську добу
10. Географія античної колонізації Причорномор'я
11. Географічні аспекти Великого переселення народів на теренах України
12. Географія давнього праслов'янського розселення
13. Розселення східнослов'янських племен у VIII-IX ст.
14. Виникнення і територіальне розширення Київської держави
15. Політико-територіальний поділ Русі
16. Географія населення України часів Русі
17. Географія ремісництва і промислів на українських землях в часи Русі
18. Географія сільського господарства на українських землях в часи Русі
19. Географія торгівлі в часи Русі
20. Монголо-татарське завоювання, його вплив на політичну географію українських земель
21. Політична географія українських земель в другій половині XIII – XV ст.
22. Адміністративно-територіальний устрій українських земель в складі Великого князівства Литовського
23. Політична географія українських земель в XVI ст.
24. Політико-географічний розвиток українських земель в XVII ст.
25. Політико-географічні аспекти національної революції XVII ст. в Україні
26. Географія населення України в XIV-XVII ст.
27. Міграції населення на українських землях в XIV-XVII ст.
28. Географія ремісництва і промислів на українських землях в XIV-XVII ст.
29. Географія сільського господарства на українських землях в XIV-XVII ст.
30. Географія торгівлі на українських землях в XIV-XVII ст.
31. Географія запорізького козацтва в в XVI-XVII ст.
32. Сільське господарство у запорізьких козаків
33. Торгівля, промисли, ремесла у запорізьких козаків
34. Політико-географічний розвиток українських земель у XVIII ст.
35. Розподіл українських етнічних земель між Австрійською та Російською імперіями наприкінці XVIII ст.

36. Адміністративно-територіальний устрій території України у XVIII ст.
37. Географія населення України у XVIII ст.
38. Міграції населення на українських землях у XVIII ст.
39. Урбанізація на землях України у XVIII ст.
40. Соціальна географія України у XVIII ст.
41. Географія промисловості і ремісництва на землях України у XVIII ст.
42. Географія сільського господарства на землях України у XVIII ст.
43. Географія шляхів сполучення і торгівлі на землях України у XVIII ст.
44. Політична географія українських земель в XIX – на початку XX ст.
45. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
46. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
47. Географія населення українських земель у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
48. Розвиток урбанізації на українських землях у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
49. Географія населення українських земель у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
50. Розвиток урбанізації на українських землях у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
51. Соціальна географія на українських землях у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
52. Географія промисловості на землях України у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
53. Географія сільського господарства на землях України у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
54. Географія транспорту на землях України у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
55. Географія торгівлі та сфери послуг на землях України у складі Російської імперії в XIX – на початку XX ст.
56. Географія промисловості на землях України у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
57. Географія сільського господарства на землях України у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
58. Географія транспорту на землях України у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
59. Географія торгівлі та сфери послуг на землях України у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в XIX – на початку XX ст.
60. Зміни території України в 1918-1920 рр.
61. Політико-географічні аспекти громадянської війни на теренах України

62. Формування і територіальний розвиток УРСР
63. Адміністративно-територіальний поділ УРСР у міжвоєнний період
64. Чисельність, динаміка та розміщення населення УРСР
65. Демографічна ситуація на землях України в міжвоєнний період
66. Міграції населення на теренах України в радянську добу
67. Розвиток урбанізації на теренах УРСР у міжвоєнний період
68. Зміни етнічного складу населення України в радянську добу
69. Географія промисловості УРСР у міжвоєнний період
70. Розміщення продуктивних сил на українських землях у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії
71. Географія населення на українських землях у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії
72. Політико-географічні аспекти історичного розвитку України в період Другої світової війни
73. Демографічна ситуація в УРСР у післявоєнний період та до 1991 р.
74. Урбанізація в УРСР у післявоєнний період та до 1991 р.
75. Географія промисловості УРСР у післявоєнний період та до 1991 р.
76. Географія сільського господарства УРСР
77. Географія транспорту УРСР
78. Географія сфери послуг УРСР
79. Економічне районування УРСР
80. Розвиток Донецько-Придніпровського економічного району УРСР
81. Розвиток Південно-Західного економічного району УРСР
82. Розвиток Південного (Причорноморського) економічного району УРСР

ІХ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 686 с. (у бібліотеці КМПУ)
2. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: Курс лекцій. – К.: Вища шк., 462 с. (у бібліотеці КМПУ)
3. Винокур І.С., Трубчанінов С.В. Давня і середньовічна історія України: Навч. посіб. – К.: Глобус, 1996. – 224 с. (у бібліотеці КМПУ)
4. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2003. – 616 с. (у бібліотеці КМПУ)
5. Залізник Л.Л. Первісна історія України. – К.: Вища шк., 1999. – 263 с. (у бібліотеці КМПУ)
6. Заставний Ф.Д. Географія України. У 2-х кн.: Навч. посіб. – К.; Львів: Світ, 1993. – 142 с. (у бібліотеці КМПУ)
7. Історія України: нове бачення / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. / За ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернативи, 2000. – 464 с. (у бібліотеці КМПУ)
8. Історія України: Підручник / За ред. Ю. Зайцева. – Львів: Світ, 2003. – 520 с. (у бібліотеці КМПУ)
9. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. – Х.: ООО «Одіс-й», 2001. – 465 с. (у бібліотеці КМПУ)
10. Пасічник М.С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 735 с. (у бібліотеці КМПУ)
11. Перевозчиков В.І., Тимчик О.А. Вивчення економічних питань у курсі історії України. – Х.: Основи; Тріада+, 2007. – 128 с. (у бібліотеці КМПУ)
12. Субтельний О. Історія України: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. (у бібліотеці КМПУ)
13. Трубчанінов С.В. Історична географія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2005. – 192 с.

Додаткова література

14. Алексеев В.П. Етногенез: Учеб. пособ. – М.: Высш. шк., 1986. – 176 с.
15. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х.: Основа, 1990. – 225 с.
16. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
17. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпіловський Р.В. Походження слов'ян. – К.: Наук. думка, 1991. – 144 с.
18. Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основа, 1994. – 168 с.
19. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
20. Верменич Я.В. Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. – К., 2001. – 231 с.

21. Вовк Ф. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с.
22. Войнович Л. Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів в XII-XVI ст.: Історико-генеалогічне дослідження. – Львів, 1996. – 256 с.
23. Географічна енциклопедія України: У 3 т. – К.: Вид-во УРЕ, 1989–1994.
24. Голобуцький В.О. Запорізьке козацтво. – К.: Вища шк., 1994. – 539 с.
25. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. – К.: Наук. думка, 1992-1994.
26. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. – Л., 1989. – 503 с.
27. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право. – К.: Основи, 1996. – 223 с.
28. Гуржій О.І., Чухліб Т.Р. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с.
29. Дністрянський М.С. Кордони України. – Львів: Світ, 1992. – 143 с.
30. Жекулин В.С. Историческая география. Предмет и методы. – Л.: Наука, 1982. – 155 с.
31. Заставний Ф.Д. Населення України. Національно-територіальні питання. – Львів: Світ, 1993. – 142 с.
32. Заставний Ф.Д. Українська діаспора. Розселення українців в зарубіжних країнах. – Львів: Світ, 1991. – 120 с.
33. Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. – Львів: Світ, 1993. – 175 с.
34. Історико-географічні дослідження в Україні / Зб. наук. праць. – Числ. 9, 10. – К., 2006, 2007.
35. Історико-географічні дослідження на Україні. – К., 1992. – 122 с.
36. Історична географія: початок XXI ст. / Зб. наук. праць. – Вінниця: ПП «Теза». 2007. – 292 с.
37. Коваль М.В. Україна в Другій світовій та Великій вітчизняній війні (1939-1945 рр.) . – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
38. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
39. Кржицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
40. Круль В.П. Краєзнавство: Історична географія: Конспект лекцій. – Чернівці, 1999. – 107 с.
41. Кудряченко А.І. Політична історія України ХХ ст.: Підручник. – К.: МАУП, 2006. – 696 с.
42. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
43. Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Історія України: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
44. Макарчук С.А., Гошко Ю.Г., Кирчів Р.Ф. та ін. Етнографія України: Навч. посіб. – Львів: Світ, 1994. – 520 с.

45. Максаковский В.Г. Историческая география мира: Учеб. пос. – М.: Экопрос, 1997. – 587 с.
46. Маринич О.Л. Фізична географія Української РСР. Навч. посіб. – К.: Вища шк., 1982. – 207 с.
47. Муравьев А.В., Самаркин В.В. Историческая география эпохи феодализма: Западная Европа и Россия в V – XVII вв. – М.: Просвещение, 1973. – 144 с.
48. Наулко В.І. Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998. – 90 с.
49. Національні меншини в Україні 1920-1930 рр. Історико-картографічний атлас. – К.: Четверта хвиля, 1998. – 103 с.
50. Петров В.П. Етногенез слов'ян: Джерела, етапи розвитку і проблематика. – К.: Наук. думка, 1972. – 214 с.
51. Політична історія України: Навч. посіб. / За ред. Танцюри В.І. – К.: Академвидав, 2008. – 552 с.
52. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр.. – К.: Альтернативи, 1999. – 320 с.
53. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с.
54. Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII – XIII вв. – М.: Наука, 1982. – 560 с.
55. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
56. Сергійчук В. Етнічні межі і державний кордон України. – К.: Українська видавнича спілка, 2000. – 432 с.
57. Смолій В.А., Степанков В.С., Українська національна революція (1648-1676 рр.) . – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.
58. Тимочко Н.О. Економічна історія України: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
59. Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.
60. Трубчанінов С.В. Винокур І.С. Історія Поділля та Південно-Східної Волині. – Кн.1. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 110 с.
61. Трубчанінов С.В. Історія Поділля та Південно-Східної Волині. – Кн.2. – Кам'янець-Подільський, 1994. – 80 с.
62. Трубчанінов С.В. Практикум з історичної географії України: Навчально-методичний посібник. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2002. – 128 с.
63. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнологічної історії. – К.: Наук. думка, 1990. – 558 с.
64. Українська державність в ХХ ст.: Історико-політологічний аналіз. – К.: Політ. думка. – 1996. – 448 с.
65. Федока С.Д. Землі і міста України-Русі: Нарис історичної географії. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2002. – 136 с.
66. Холмщина і Підляшся: Історико-етнографічне дослідження. – К.: Родовід, 1997. – 384 с.
67. Яковенко Н. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
68. Яцунский В.К. Историческая география: история ее возникновения и развития в XIV – XVIII вв. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1955. – 331 с.

69. Шабульдо Ф.М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого Княжества Литовского. – К.: Наук. думка, 1987 – 183 с.

Електронні версії начальних посібників та підручників